

Vzgojni načrt: osnova za spodbujanje celostnega razvoja

■ **Marijana Kolenko**, mag., prof. ped., je ravnateljica na *Osnovni šoli Lava* v Celju. Ima izkušnje s poučevanjem, šolskim svetovalnim delom, predavanji o komunikaciji in retoriki ter pisanjem strokovnih člankov. Na *Mednarodni fakulteti za družbene in poslovne študije* predava o poslovnem bontonu.

Celostni razvoj osebnosti mladih je odgovornost vseh, ki delujemo v vzgojno-izobraževalnih ustanovah na vseh ravneh, s pričetkom v predšolskem obdobju, v nadaljevanju zelo sistematično v osnovnem ter srednjem šolstvu, deloma tudi na ravni terciarnega izobraževanja.

Pomembno obdobje

Osnovnošolsko obdobje vzgoje in izobraževanja traja devet let in tako imamo na razpolago najdaljše obdobje, ki bi ga morali zelo premišljeno posvetiti celostnemu razvoju otrok z močno podporo staršev ter povečano dejavnostjo otrok.

Otroci imajo v hitrem tempu razvoja naše družbe pod vplivom različnih socialnih omrežij, medijev, potovalnih navad družin, interneta, raznovrstnih tehnologij ... številne priložnosti, da z 'veliko žlico' zajemajo informacije, pridobivajo nova znanja, postajajo vedno bolj informirani, razgledani, opolnomočeni v uporabi tehnologij. Hkrati pa ugotovljamo, da ostale vidike, ki dopolnjujejo celovito osebnost (čustveni razvoj, osebna odgovornost, socialni razvoj, duhovni razvoj, smisel za lepoto), premalo sistematično razvijamo oziroma nimamo dovolj priložnosti, da jih učimo tega.

Učni programi po posameznih predmetih so v osnovni šoli prednostno naravnani na kognitivni razvoj, vsekakor pa premalo na razvoj ostalih vidikov. Kot primer naj navedem skromno število ur umetnosti (glasbe, likovne, nekoliko bolje je na področju športa).

Kdo naj vzgaja

V nekem trenutku so se strokovnjaki tudi spraševali, ali je vzgoja sploh potrebna, čigava domena je vzgoja, koliko v šolah

smemo vzgajati, ali so naše vrednote tudi vrednote domačega okolja, iz katerega prihajajo otroci, na kateri točki lahko starši in šola dosežemo dogovor o razvoju temeljnih vrednot. Kljub zavedanju, da kar nekaj otrok v osnovnih šolah prihaja iz nizkega socialno-kulturnega okolja in nimajo spodbud za velik del celostnega razvoja osebnosti, nismo naredili večjega preobrata v prid razvoju manjkajočih dejavnikov. Prav slednje bi bilo pomembno upoštevati, da bi vsaj v šoli lahko nekoliko omilili nastale razlike, ki izhajajo iz različnega domačega okolja, saj v takšnih primerih šola odigra najpomembnejšo vlogo.

V knjigi *Učenje skriti zaklad* je Delors zapisal, da šola prispeva »k učenčevemu duševnemu in telesnemu razvoju, čustvovanju, smislu za lepoto, k osebni odgovornosti in duhovnim vrednotam« (Delors, 1996: 86), prav tako je celovit razvoj osebnosti določen z zakonodajo – v ZOŠ: »spodbujanje skladnega telesnega, spoznavnega, čustvenega, moralnega, duhovnega in socialnega razvoja posameznika« (ZOŠ, 2007: 2. člen), in v Beli knjigi (2011). A kljub temu se v praksi mnogokrat postavi vprašanje, koliko poučevati in koliko časa nameniti vzgoji.

Naš vzgojni načrt

Vzgojni načrti v osnovnih šolah so se približali izpolnjevanju tako pomembnega delovanja, a izvajanje v praksi ostaja na različnih ravneh.

Na OŠ Lava smo v uvodu vzgojnega načrta zapisali, da šola izobražuje in posreduje sistem vrednot, kar pomeni, da učence tudi vzgaja, sooblikuje njihova stališča in moralno ravnanje – namerno ali pa v obliki skrivnega načrta. Učno okolje, ki je estetsko urejeno, vablivo ali pa pusto, zanemarjeno; odnosi, ki so spoštljivi, prijateljski ali pa uradniški, odtujeni; pravila, ki so lahko pretirano omejujoča ali preveč ohlapna; vse to je pomembno upoštevati pri načrtovanju in ustvarjanju vzpodbudnega vzgojnega okolja v šoli.

Vzgojni načrt nam nudi prepotrebno pomoč kot preventivno orodje ob številnih vzgojnih težavah, ki jih zmanjšujemo prav zaradi sistematičnega spremljanja in odzivanja.

Vzgojno delovanje

V vzgojni načrt smo vtakali pristope za vzgojno delovanje: zapisali temeljne vrednote, načine, kako jih bomo dosegali, kako bomo spremljali uspešnost delovanja, kako bomo podelili odgovornosti šole, staršev, učencev. Izhajali smo iz posnetka stanja v šoli ter ugotovili naslednja šibka področja: pomanjkanje odgovornosti učencev, nespoštovanje vrstnikov in odraslih, povečano psihično in fizično nasilje med vrstniki, neodgovoren odnos do domačega in šolskega dela, povečana nestrpnost med mladimi, drugačnimi, drugače mislečimi, pomanjkanje vrednot: poštenost, spoštovanje, zaupanje, odgovornost, žaljiv odnos do vrstnikov

in učiteljev ter ostalih zaposlenih. Te izhodiščne ugotovitve so nas navedle, da smo zadnjih osem let intenzivno iskali rešitve.

Aktivnosti

Vsa leta je vzgojni načrt šole okvir za številne dejavnosti, s katerimi učence usmerjamo k lastnemu razmišljanju in odpravljanju šibkih točk na vzgojnem področju. Sistematično smo razvili nekaj izjemno kakovostnih projektov, v okviru katerih dosegamo razvoj temeljnih vrednot in celovitost razvoja mlade osebnosti.

V kodeks delovanja vseh udeležencev vzgojno-izobraževalnega procesa smo zapisali ravnanja, pri katerih sprotno preverjamo, ali jih spoštujemo, kako uspešno spreminjamo stanje v pozitivno smer. Na osnovi tega vsako leto oblikujemo prednostne naloge šole.

Razvili smo model državljskih kompetenc, v katerega smo po mesecih zapisali cilje, ki jih bodo učenci dosegali z lastnimi aktivnostmi pod našim vodenjem: odnos do lepe slovenske besede, aktivno državljanstvo, skrb za obnašanje in spoštovanje bontona, kulturno vedenje v šoli ter izven nje, spoštovanje in odnos do urejenega šolskega prostora, skrb za lastno zdravje in dobro počutje, skrb za lastno varnost in varnost vseh ostalih, skrb za zdrav način prehranjevanja, odnos do umetnosti – dejavno sodelovanje v likovnih, fotografskih, filmskih dogodkih, aktivno kulturno delovanje vseh, od najmlajših do najstarejših učencev, na številnih področjih: pevski zbori, ples, ljudski plesi, gledališče, literarna

ustvarjalnost, novinarstvo, odnos do multikulturalnosti – različnost nas namreč bogati. Prav tako smo pred leti razvili projekt Pozdrav ptic miru, s katerim krepimo in razvijamo vrednote strpnosti, pravičnosti, enakosti, miru, svobode, brez katerih ne moremo delovati pozitivno, v prid sebi in soljudem. Številne dejavnosti izvajamo na področju prostovoljstva, solidarnosti, dobrotelčnosti. Mladi se pri tem soočajo s šte-

*Vzgojni načrt nam nudi
prepotrebno pomoč kot preventivno
orodje ob številnih vzgojnih
težavah, ki jih zmanjšujemo prav
zaradi sistematičnega spremljanja
in odzivanja.*

vilnimi pozitivnimi rezultati in spoznavajo, da prav vsak zmore spreminjati stanje na bolje in da je vsaka njihova najmanjša aktivnost del sestavljanke v velikih zgodbah.

V ospredje postavljamo dejavnosti, ki mladim pomagajo razvijati socialne veščine.

V zadnjih treh letih smo se pripravljali na vstop v gibanje Rastoča knjiga – pot k odličnosti ravnani, razvoja vsakega posameznika. Že drugo leto zapored smo izdelali lastni koledar Abeceda odličnosti, mojstrstva in etike. Koledar vrednot, pozitivnih lastnosti vsakega posameznika, ki ga oblikujejo v odgovorno osebnost. Koledar smo ustvarili zaposleni in učenci s svojim razmišljanjem in delovanjem ter ga kot darilo poklonili vsem družinam, da vedo, h katerim vre-

dnotam težimo v šoli, in da so to skupne vrednote, ki so jih tudi sami prepoznali.

V preteklem letu smo uspešno spisali svojo knjigo Knjiga z velikim srcem, v kateri smo se ozrli na našo preteklost – korenine našega naroda; v sedanost smo ujeli vse tiste posameznike in inštitucije, ki danes z različnimi dejavnostmi pomagajo oblikovati osebnosti mladih; prihodnost – 'zapisali' so jo vsi učenci od prvega do devetega razreda, ki danes nabirajo znanje, izkušnje, modrosti, večine, vrednote, ki jih bodo potrebovali na svoji ustvarjalni poti v prihodnosti. Menim, da smo na dobri poti oblikovanja celovitih osebnosti mladih prav s številnimi zelo sistematično načrtovanimi projekti, dejavnostmi in aktivnostmi, ki nas usmerjeno vodijo do ciljev.

Osem krogov odličnosti

V zadnjem letu smo dodali še razvoj mladih s pomočjo osmih krogov odličnosti. To je skupek močnih življenjskih vrednot in načel, po katerih živijo uspešni ljudje, ki podpirajo pozitivno ravnanje in delovanje (odgovornost, predanost, uravnoveženost, to je to, napake vodijo k uspehu, govori z dobrim namenom, integriteta, fleksibilnost), ki dopolnjujejo naša prizadevanja.

Vedno novi izzivi

V predstavitvi povezanosti vzgojnega načrta in spodbujanja celovitega razvoja osebnosti sem predstavila nekaj možnosti, ki smo jih v preteklih letih preizkusili v praksi in za katere lahko trdimo, da pozitivno delujejo.

Poudariti želim še, da s tem še zdaleč nismo razrešili številnih dilem, ki nas dnevno spremljajo pri izvajanju dejavnosti. Da vsako leto v šolo prihajajo zahtevnejše generacije otrok in staršev, ki imajo popolnoma drugačen vrstni red vrednot, kot jih imamo mi v šoli. Pogosto se srečujemo z nerazumevanjem vrednot pri nekaterih starših, kar pomeni, da moramo imeti skrb za oboje: starše in otroke. Primanjkljaj pri otrocih čutimo predvsem na področju čustvenega razvoja (vedno obsežnejša uporaba tehnologij ter socialnih omrežij, ki pogosto delujejo nekonstruktivno), primanjkljaj na področju socialnega razvoja, duhovnega razvoja in delno tudi razvoja smisla za lepoto.

Foto: arhiv OŠ Lava